– Skolmaterial –

ÅRSKURS 1–6

HELA VÄRLDENS SKOLMAT

Hela världens skolmat

Hur smakar skolmaten i andra länder och vilken roll spelar mjölken? I länder där maten är en bristvara är skolmjölken livsviktig. För att uppmärksamma mjölkens betydelse har FN infört Skolmjölkens dag som vi firar den sista onsdagen i september varje år.

Skolmat runt om i världen

I Sverige är det en självklarhet med skolmat, men i många andra länder ser situationen annorlunda ut. Det är inte bara vad vi äter som skiljer sig åt, utan också hur matsalarna fungerar och vem som betalar.

I det här materialet får du lära dig mer om vad man äter och dricker på olika platser. Med hjälp av tio olika lunchbrickor från tio olika länder kan vi prata om skollunchens funktion och hur den fungerar ur ett globalt perspektiv.

Skolmaten i Sverige

Redan i slutet av 1800-talet började man servera lunch i skolorna, men till en början var det främst till fattiga barn. Då bestod lunchen ofta av gröt med mjölk.

År 1946 bestämde riksdagen att skolorna skulle få ekonomiskt stöd för att servera lagad mat med bra näringsinnehåll. Eleverna skulle få en varmrätt, ett glas mjölk samt bröd och smör. Med åren har skollunchen blivit viktigare och nu är det lagstadgat att den alltid ska vara gratis och hålla en hög kvalitet.

Enligt Livsmedelsverkets måltidsmodell ska skolmåltiden vara integrerad i undervisningen. Detta material är tänkt att underlätta just det.

Skolmjölkens dag

En sak som många länder faktiskt har gemensamt är att man serverar mjölk som dryck till skolmaten. För att uppmärksamma detta firas Skolmjölkens dag runt om i världen den sista onsdagen i september. Det är FNs livsmedels- och jordbruksorganisation, FAO, som har skapat dagen för att påminna om varför skolmjölken är viktig. De vill också bidra till att främja goda matvanor och undvika undernäring.

Till pedagoger

Det här skolmaterialet är framtaget av Arla med syfte att lära elever mer om skolmat ur såväl historiskt, geografiskt som näringsmässigt perspektiv.

Skolmaterialet innehåller övningar som är framtagna i samarbete med pedagoger.

Materialet är anpassat för årskurs 1–6 och har delats in i tre olika uppgiftssektioner. Du kan själv välja om du vill genomföra alla övningarna eller enbart en beroende på elevernas ålder och kunskapsnivå.

Vår rekommendation är att lektionerna inleds med en introduktion kring skolmaten i Sverige samt ur ett globalt perspektiv. Detta för att ge eleverna en tydlig utgångspunkt till de andra övningarna.

Vad säger läroplanen?

Skolans uppdrag

I all undervisning är det angeläget att anlägga vissa övergripande perspektiv.

Genom ett historiskt perspektiv kan eleverna utveckla en förståelse för samtiden och en beredskap inför framtiden samt utveckla sin förmåga till dynamiskt tänkande.

Genom ett miljöperspektiv får de möjligheter både att ta ansvar för den miljö de själva direkt kan påverka och att skaffa sig ett personligt förhållningssätt till övergripande och globala miljöfrågor. Undervisningen ska belysa hur samhällets funktioner och vårt sätt att leva och arbeta kan anpassas för att skapa hållbar utveckling.

Ett internationellt perspektiv är viktigt för att kunna se den egna verkligheten i ett globalt sammanhang och för att skapa internationell solidaritet samt förbereda för ett samhälle med täta kontakter över kultur- och nationsgränser. Det internationella perspektivet innebär också att utveckla förståelse för den kulturella mångfalden inom landet.

Kunskaper

Skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola

- kan samspela i möten med andra människor utifrån kunskap om likheter och olikheter i livsvillkor, kultur, språk, religion och historia,
- har fått kunskaper om förutsättningarna för en god miljö och en hållbar utveckling,
- har fått kunskaper om och förståelse för den egna livsstilens betydelse för hälsan, miljön och samhället,
- kan använda modern teknik som ett verktyg för kunskapssökande, kommunikation, skapande och lärande.

Uppgifterna i korthet

Vad äter barn i andra länder?

Med hjälp av tio olika maträtter/brickor kan ni tillsammans med eleverna diskutera vad som kan serveras i andra länder. Börja förslagsvis med att titta på en bricka så kan eleverna jobba vidare med övriga sedan.

Förslag på diskussionsfrågor:

- Vilka ingredienser kan ni se?
  Skriv gärna upp dessa på tavlan.
- Vad kommer från djur?
- Vad kommer från växter?
- Är det någon som smakat rätten?

Låt sedan eleverna arbeta i par med övriga tallrikar, där de tillsammans får diskutera innehållet på tallriken och gissa vilket land rätten kommer från.

Avslutningsvis kan eleverna redovisa parvis för varandra, eller inför hela klassen.

Rätt svar till ”Vad äter barn i andra länder”

- Daal – Indien
- Cazuela de Ave – Chile
- La Bandera Dominicana – Dominikanska republiken
- Doro Wat – Etiopien
- Souvlaki – Grekland
- Empanadas – Argentina,
- Tortilla – Spanien
- Plokk Fiskur – Island
- Corn Dogs – USA
- Tom Yum Gai – Thailand

Skolmaten i Sverige

Innan eleverna får upptäcka andra länder så tar vi i detta avsnitt upp skolmaten i Sverige. Här finns möjlighet för eleverna att diskutera, rita/måla samt skriva ett svar på Navins brev.

Upptäck andra länder

Tidigare fick eleverna titta på lunchbrickor från tio olika länder och gissa/diskutera var de kom ifrån. Ni kom förmodligen fram till då att skolmaten varierar väldigt mycket i olika länder – nu ställer vi oss frågan varför. Dela in klassen i mindre grupper och låt eleverna ta reda på mer fakta om varsitt land, med hjälp av diskussionsfrågorna, tillsammans med några kompisar.

Eleverna kan förslagsvis sedan presentera svaren för sina klasskamrater.

Länder: Argentina, Chile, Dominikanska Republiken, Etiopien, Indien, Island, Spanien, Thailand, USA, Grekland.

I många länder dricker man, precis som i Sverige, mjölk till skolmaten. Här får eleverna gissa på vad mjölk heter på olika språk genom att para ihop rätt översättning med rätt land.

Skriv gärna upp de olika länderna och översättningarna på tavlan och gör övningen tillsammans i klassrummet. Eller använd kopieringsunderlaget längst bak i kompendiet och låt eleverna göra övningen parvis.

Rätt svar till mjölk på andra språk plus huvudstäder

- Argentina – Leche – Buenos Aires
- Island – mjólk – Reykjavik
- Slovakien – mlieko – Bratislava
- Somalia – caanaha – Mogadishu
- Italien – Latte – Rom
- Syrien – Haleb – Damaskus

TIPS! Längst bak i kompendiet finns alla övningar även som kopieringsunderlag.

På **kund.arla.se** kan du även beställa mer material som hör ihop med Hela världens skolmat.

VAD ÄTER BARN I ANDRA LÄNDER?

Övning!

Här ser du tio olika brickor med maträtter från olika länder. Välj ut en bricka och diskutera tillsammans i klassen vad som finns på den. I vilket land tror ni att man äter den maträtten?

Fortsätt sedan med att para ihop resten av lunchbrickorna med rätt land.

Länder: Argentina, Chile, Dominikanska Republiken, Etiopien, Grekland, Indien, Island, Spanien, Thailand, USA.

Diskussionsfrågor

1. Vilka ingredienser kan ni se på varje bricka?
2. Vad kommer från djur?
3. Vad kommer från växter?
4. Finns det något på tallriken som vi odlar här i Sverige?
5. Är det någon som har smakat någon av rätterna?

Daal med röda linser, salta mandlar, kokosmjölk, persilja och yoghurt

Land: _____

Cazuela de Ave med pumpa, sötpotatis, kyckling, tomatsallad och avocadocrème

Land: _____

La Bandera Dominicana med lövbiff, röda bönor och adobokrydda

Land: _____

Doro Wat med kyckling, berbere , couscous med lime, granatäpple, fetaost och vitlökssås

Land: _____

Souvlaki med klyftpotatis, tzatziki och aubergineröra

Land: _____

Empanadas med köttfärs, tomat, russin och ägg

Land: _____

Tortilla med salsa och bräckt skinka

Land: _____

Plokk fiskur med potatis, lök och riven ost

Land: _____

Corn dogs med macaroni cheese, sallad och morötter

Land: _____

Tom Yum Gai med kyckling, citrongräs och jasminris

Land: _____

Vill du prova laga samma mat? Alla recept finns på kund.arla.se.

SKOLMATEN I SVERIGE

I Sverige får vi gratis skolmat varje dag. Vi kanske inte tänker på det, men det är faktiskt ganska lyxigt. I många andra länder får nämligen barnen ta med sig skollunch själva eller betala för den.

Övning!

- Vilken är din favoriträtt? Rita och skriv vad den innehåller.

- **Diskussionsfrågor**
  - Presentera rätten du målat. Varför är detta din favoriträtt?
  - Från vilket land kommer den?
  - Brukar ni äta detta i skolan? Om inte, diskutera anledningar till att ni inte gör det.
  - Har många samma favoriträtt? Hur kommer det sig i så fall?
  - Om du fick välja en av rätterna från något av de andra länderna, vilken skulle du välja då?

- Här är ett brev från Navin i Indien. Läs igenom vad han skrivit och svara sedan på frågorna han ställer.

Hej!
Jag heter Navin och går i andra klass i en skola i Nagpur som ligger i Indien.
Skolan är kul tycker jag! Mina favoritämnen är matematik och historia. Vilka ämnen gillar du?

Varje dag klockan 11.30 får vi skolmat. Ofta äter vi ris med grönsaksgryta och till det dricker vi mjölk. Eftersom vi inte har någon matsal äter vi i klassrummet. Vad äter man för skolmat i Sverige? Tycker du att den är god?

Efter vi har ätit är det rast och då brukar jag spela fotboll. Ibland gör jag flera mål! Vad tycker du om att göra på rasten?

Skriv gärna tillbaka och berätta hur det är att gå i skolan i Sverige.

Hej då!

UPPTÄCK ANDRA LÄNDER

Förut fick ni titta på lunchbrickor från tio olika länder och gissa var de kom ifrån. Som ni kunde se så varierar skolmaten väldigt mycket i olika länder, men vet ni varför? Ta reda på mer fakta om varsitt land tillsammans med några kompisar.

Länder: Argentina, Chile, Dominikanska Republiken, Etiopien, Indien, Island, Spanien, Thailand, USA, Grekland.

Övning!

Svara på följande frågor:

1. Vad heter huvudstaden?
2. Hur många bor i landet?
3. Var ligger det på kartan?
4. Vad odlar man i landet?
5. Varför tror du att den här lunchrätten är typisk för det landet?
6. Ta reda på ytterligare tre rätter som är vanliga för landet.
7. I Sverige äter vi mat från många andra länder, hur tror du att nya maträtter kommer hit?
8. Vilka länders mat äter vi inte lika ofta?
9. Varför tror du att det är så?

I många länder dricker man mjölk till skolmaten, men vet du vad mjölk heter på olika språk? Para ihop rätt översättning med rätt land och huvudstad.

MJÓLK	SVERIGE	ROM
MJÖLK	ARGENTINA	REYKJAVIK
CAANAHA	ISLAND	STOCKHOLM
LECHE	SLOVAKIEN	BUENOS AIRES
LATTE	SOMALIA	DAMASKUS
HALEB	ITALIEN	MOGADISHU
MLIEKO	SYRIEN	BRATISLAVA

VAD ÄTER BARN I ANDRA LÄNDER?

Para ihop rätt lunchbricka med rätt land.

Länder: Argentina, Chile, Dominikanska Republiken, Etiopien, Grekland, Indien, Island, Spanien, Thailand, USA.

Daal med röda linser, salta mandlar, kokosmjölk, persilja och yoghurt

Land: _____

Cazuela de Ave med pumpa, sötpotatis, kyckling, tomatsallad och avocadocrème

Land: _____

La Bandera Dominicana med lövbiff, röda bönor och adobokrydda

Land: _____

Doro Wat med kyckling, berbere , couscous med lime, granatäpple, fetaost och vitlökssås

Land: _____

Souvlaki med klyftpotatis, tzatziki och auberginerora

Land: _____

Empanadas med köttfärs, tomat, russin och ägg

Land: _____

Tortilla med salsa och bräckt skinka

Land: _____

Plokk fiskur med potatis, lök och riven ost

Land: _____

Corn dogs med macaroni cheese, sallad och morötter

Land: _____

Tom Yum Gai med kyckling, citrongräs och jasminris

Land: _____

Det här är min favoriträtt: _____

Hej!

Jag heter Navin och går i andra klass i en skola i Nagpur som ligger i Indien. Skolan är kul tycker jag! Mina favoritämnen är matematik och historia. Vilka ämnen gillar du?

Varje dag klockan 11.30 får vi skolmat. Ofta äter vi ris med grönsaksgryta och till det dricker vi mjölk. Eftersom vi inte har någon matsal äter vi i klassrummet. Vad äter man för skolmat i Sverige? Tycker du att den är god?

Efter vi har ätit är det rast och då brukar jag spela fotboll. Ibland gör jag flera mål! Vad tycker du om att göra på rasten?

Skriv gärna tillbaka och berätta hur det är att gå i skolan i Sverige.

Hej då!

VAD HETER MJÖLK PÅ OLIKA SPRÅK?

Para ihop rätt översättning med rätt land och huvudstad.

MJÓLK	SVERIGE	ROM
MJÖLK	ARGENTINA	REYKJAVIK
CAANAHA	ISLAND	STOCKHOLM
LECHE	SLOVAKIEN	BUENOS AIRES
LATTE	SOMALIA	DAMASKUS
HALEB	ITALIEN	MOGADISHU
MLIEKO	SYRIEN	BRATISLAVA